

Sisällys

Lukijalle 7

Sortavala – kesken jääneiden projektien kaupunki 9 (*Hannu Itkonen, Tapio Hämynen & Arto Nevala*)

Rakenteistuva Suomi 10 Modernisoitumisen monet ulottuvuudet 12 Neuvostokaupungin rakentaminen 19
Kesken jääneet projektit 21

Sortavalaa rakennetaan 26 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Kaupunki uusii kasvojaan 26 Usean kerroksen väkeä 30 Seminaari imee Kymölään 31 Puikkola suurimmaksi
esikaupunkialueeksi 35 Esikaupungit jäivät liittämättä 37

Ihmiset liikkuvat ja lisääntyvät 44 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Tulkinalliset väestömäärät 44 Lisääntyvä sortavalalaisväestö 46 Väestömuutoksen selittäjät 51
Kuolemansyyt 53 Vilkastuva muuttoliike 56 Lähiseudulta uutta väestöä 58 Leivän tähden Venäjälle ja
kaupunkeihin 59

Maataloutta ja yritystoimintaa 64 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Agraarikaupunki maaseutu ympäristössä 64 Nälänhätä iskee 65 Ruokaa kaupunkiin 68 Kaupunki
maatalouden harjoittajana 72 Puukauppaa 76 Kauppiassukuja ja suurkauppiaita 77 Osuuskauppaliikkeen
nousu 80 Uuteen kaupankäyntiin 82 Teollista toimintaa 84

Laajeneva ja jakautuva kansalaisyhteiskunta 90 (*Hannu Itkonen & Tapio Hämynen*)

Järjestötoiminnan ensiaskeleita 90 Seminaari vauhdittaa järjestäytymistä 93 Porvarillinen Sortavalan
kaupunki 95 Järjestäytyvä työväestö 97 Luokkasuhteet kiristyvät 99 Paikallinen välienselvittely 102
Jälkiselvittely 103 Yksilöiden kohtaloita 106 Poliittista agitaatiota 109 Musiikki yhdistää – teatteria kahdella
näyttämöllä 111 Järjestäytynyt urheilu 114 Järjestötoiminta sodan kynnyksellä 115

Sotilaita ja maanpuolustusta 120 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Aunuksen retki 121 Murheenkryynejä ja sijoitushuolia 123 Ilmailuosaston organisointia 126 Laatokan
puolustusta 128 Sisäistä turvallisuutta 130 Salaperäinen eversti Grigorjeff 132

Uskontoja, kohtaamisia, hyväntekeväisyyttä 136 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Luterilaisuutta Renqvistin hengessä 137 Suomalastamisen ja venäläistämisen ristipaineissa 139 Valamon
luostarin varjossa 143 Ortodoksinen merkkimies 145 Tiistaiseura pienois seurakuntana 146 Romaniväestön
keskus 147 Romanit kiertolaisina ja rajojen ylittäjinä 148 Mustalaislähetystä 151 Romanien vaikea
evakkotie 153 Monikulttuurinen kaupunki 154

Koulutusta ja opinahjoja 158 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Perusopetuksen vakiintuminen 158 Taistelua opetuksen sisällöistä 160 Suomalaiskansallisessa hengessä 162
Huolta tyttöjen koulutuksesta 164 Reaalilyseo pojille 166 Opettajankoulutusta tarpeeseen 168 Ortodoksista
pappiskoulutusta 171 Luterilaista ammattiopetusta 173 Kansan- ja valistusopistoja perustetaan 174
Modernisaatio uudistaa ammatillista koulutusta 176 Oppia merenkulkuun ja liike-elämään 179

Hyvinvointia ja arkielämää 184 (*Hannu Itkonen & Tapio Hämynen*)

Sairaanhoidtoa ja haittojen ehkäisyä 184 Huolta ihmisten hyvinvoinnista 190 Arkielämää kotona ja kaupungilla 195 Raittiuspyrkimyksiä ja rikollista puuhailua 197 Sanomalehtiä, radiotoimintaa ja puhelinyhteyksiä 201 Uudenlaista vapaa-aikaa 204 Talven 1938 rientoja 206 Julkishallintoa ja vapaa-aikaa 208

Juhlintaa ja kulttuurin kirjoja 212 (*Hannu Itkonen & Tapio Hämynen*)

Ensimmäisiä laulujuhlia 212 Kalevalan riemuvuoden laulujuhlat 215 Kaupungin ja järjestöjen juhlia 219 Vakkosalmen puisto 222 Oopperaa, konsertteja ja viihdettä 224 Vilkasta ruumiinkulttuuria 226

Liikennettä ja matkailua 234 (*Aleksandr Paškov, Hannu Itkonen & Tapio Hämynen*)

Laatokan laineilla 234 Kalastajat vesillä 236 Rauta- ja maanteitä pitkin 237 Varhaiset matkailijat 243 Matkailumarkkinointia 249 Museo – paikallisidentiteettiä ja matkailua 252 Sortavala – Suomi pienoiskoossa 256

Muuttamista ja muistamista 260 (*Tapio Hämynen & Hannu Itkonen*)

Ensimmäinen evakkotaival 260 Takaisin kotiseudulle 263 Jälleen evakkoelämään 266 Sortavalalaiset Kanta-Suomessa 269 Ortodoksiväestön ongelmat 271 Sukupolvien muistelutyötä 273

Sortavalan uudet asukkaat 282 (*Sergei Verigin*)

Uuteen aluehallintoon 282 Alueen asuttaminen 285 Evakuointi ja toinen asuttaminen 289 Jälleenrakennusta 293

Sortavala neuvostokauden muistoissa 300 (*Olga Iljukha*)

Monikerroksiset muistot 301 Lasten alueet kotona 302 Tie kouluun 303 Kotien ulkopuoliset tilat 305 Vaarallisia ja pelottavia paikkoja 308 Kaupunkitila porttina ”toiseen maailmaan” 312

Sortavala – ”Valkoisten öiden kaupunki” 316 (*Yury Shikalov*)

Sortavalan kahdet kasvot 322 ”Vanhat kasvot” rappeutuivat 331 Teollista tuotantoa 334 Ravintoa ruumiille ja sielulle 336 Taloutta ja turismia 341 Peruskoulutusta lapsille 346 Ammattiopetusta nuorille 350 Tasokasta teatteritoimintaa 354 Musiikkia ja kuvataidetta 359 Kulttuurielämän lohkeilua 363 Hengellistä elämää 364 Urheilua suomalaisajasta ponnistaen 367 Talviurheilua hiihtäen ja luistellen 370 Kesäurheilua palloillen, juosten ja soutaen 375 Suljetun kaupungin etuja ja haittoja 379 Kaupunki avautui – elämä vaikeutui 383 Uuden vuosituhannen alku 386

Sortavalan muutokset, jatkuvuudet ja erityisyys 391 (*Hannu Itkonen, Tapio Hämynen & Arto Nevala*)

Modernisoituvaa Sortavala 391 Suunnitelmatalouden palanen 394 Sortavalan erityisyys 395 Jatkuvuuksia 396

Viitteet 398

Lähteet 419

Henkilöhakemisto 438